

บทที่ 8

พระอัยการลักษณะวิวาทคำติกัน

ในคัมภีร์พระอัยการลักษณะวิวาทคำติกันระบุว่าตราขึ้นในปีมหาศักราช 1369 ซึ่งตรงกับปี พ.ศ.1992⁽¹⁾ กฎหมายฉบับนี้มีเพียง 46 บท (มาตรา) เท่านั้น และถูกยกเลิกเมื่อใช้กฎลักษณะอาญา ร.ศ.127 ในปี พ.ศ.2451 พระอัยการลักษณะวิวาทคำติกัน เป็นกฎหมายที่บัญญัติเกี่ยวกับการวิวาทคำติกัน การทำร้ายซึ่งกันและกัน การหมิ่นประมาท เป็นต้น กฎหมายฉบับนี้มีหลักกฎหมายที่ตรงกับหลักฐานของนานาประเทศอยู่หลายประการ จึงสมควรแก่การศึกษาอย่างยิ่ง

การยกเว้นโทษการทำร้ายร่างกายมิถึงสาหัสระหว่างเครือญาติ

กฎหมายบทนี้มีลักษณะคล้ายคลึงกับการลัทธิพโยในระหว่างเครือญาติคงได้กล่าวมาแล้วในพระอัยการลักษณะโจร การยกเว้นโทษให้แก่ผู้กระทำความผิดในบทนี้ก็มีเหตุผลทำนองเดียวกัน คือเพื่อผดุงไว้ซึ่งความสามัคคีระหว่างสมาชิกในครอบครัวเดียวกัน เพราะถึงอย่างไรเขาก็เสียกันไม่ได้ ดังที่บัญญัติไว้ในบทที่ 5 ความว่า “มาตราหนึ่ง พ่อตาแม่ยายคำติลูกเขย ลูกเขยคำติพ่อตาแม่ยาย ลูกสะใภ้คำติพ่อผัวแม่ผัว พ่อผัวแม่ผัวคำติลูกสะใภ้ เมียหลวงคำติเมียน้อย เมียน้อยคำติเมียหลวง ปู่ย่า หลาน ตายาย หลาน ลูกป้า หลานอาว น้ำหลาน คำติกัน พี่เมียน้องเขยคำติกันก็ตีถ้ำถึงแตกหักสาหัสจึงให้ปรับไหมให้แก่กันดังฉันผู้อื่น ถ้ามีถึงแตกหักสาหัสไซริ้ให้นายร้อยแขวง นายบ้านนายอำเภอ บังคับว่ากล่าวกัน ความผิดแลชอบตามผู้ใหญ่ผู้น้อย ให้ตกแต่งข้าวตอกดอกไม้รูปเทียน สีนุ่งห่ม เหล้าข้าวเปลือก ไปปลงขวัญกัน เพราะเขาเสียกันมิได้”

การยกเว้นโทษแก่เด็กอายุ 7 ขวบ และคนชราอายุ 70 ปี

พระอัยการลักษณะวิวาทคำติกันยกเว้นโทษแก่เด็กที่กระทำความผิดต่อกัน โดยเห็นว่าเด็กเป็นคนที่ยังไม่อาจแสดงเจตนาร้ายในการกระทำความผิด จึงให้เด็กที่วิวาทคำติกันเลิกแล้วกัน

⁽¹⁾ ในหนังสือ “ตำนานกฎหมายเมืองไทย” กล่าวว่า พระอัยการลักษณะวิวาทตั้งขึ้นเมื่อปีมะเส็ง เอกศก ศักราช กฎหมาย 1369 ซึ่งตรงกับจุลศักราช 1111 (พ.ศ. 2239) แต่มีนักประวัติศาสตร์บางท่านเห็นว่าศักราชที่ปรากฏในพระอัยการลักษณะวิวาทคำติเป็นมหาศักราช ตรงกับปี พ.ศ.1992 ดู จิตร ภูมิศักดิ์, เรื่องเดิม, หน้า 55.

ไป ถึงแม้เด็กจะไปค้าตีสู้ใหญ่ก็ตามก็ไม่ให้มีโทษต่อเด็กเช่นเดียวกัน ในพระอัยการลักษณะวิวาท
คำตีกัน ยังยกเว้นโทษแก่คนชราอายุ 70 ปีที่ไม่ค้าตีสู้อื่น โดยเห็นว่าคนชรา 70 ปีขึ้นไปมีลักษณะ
เช่นเดียวกับเด็ก 7 ขวบ

ในประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ.2499 มาตรา 73 ได้บัญญัติยกเว้นโทษแก่เด็กที่อายุยังไม่
เกิน 7 ขวบเช่นเดียวกัน ส่วนคนชราอายุกว่า 70 ปีนั้นยังคงมีความรับผิดชอบคนทั่วไป เพราะ
ฉะนั้นคนชราจะแก้ตัวไม่ต้องรับโทษ คงต้องอ้างบทกฎหมายในเรื่องวิกลจริต หรือบันดาลโทสะ
ถ้าคนชราที่วิกลจริต หรือกระทำความผิดเพราะบันดาลโทสะ ในพระอัยการลักษณะวิวาทคำตีกัน
บัญญัติเรื่องการยกเว้นโทษแก่เด็กอายุ 7 ขวบ และคนชราอายุ 70 ปี ไว้ในบทที่ 10 ความว่า “เด็กต่อ
เด็กวิวาทตีกัน ให้พ่อแม่ห้ามปราม ถ้าพ่อแม่เด็กฝ่ายหนึ่งไปติบุตรหลานฝ่ายข้างหนึ่งไซ้ให้ไหมผู้ตี
นั้นโดยกรรมศักดิ์วิญญู เหตุว่าเด็กไม่รู้ผิดและชอบ ถ้าเด็กตีกันมีบาดเจ็บไซ้ให้พิเคราะห์ดูเด็กผู้ตี
ผู้เจ็บนั้น ถ้าเท่ากันอย่าให้มีโทษแก่มันเลย เหตุเป็นเด็กด้วยกัน ถ้าเด็กผู้ตีใหญ่ไซ้ให้ทำขวัญเสีย
ค่าน้ำมันให้แก่มันผู้น้อย

อนึ่ง เด็ก 7 ขวบ เข้าเฒ่า 70 เป็นคนหลงไหลไปค้าตีท่าน ท่านมิให้ปรับไหมมิโทษ แต่
ให้นายบ้านนายเมืองช่วยกันว่ากล่าวให้สำครสมานผู้เจ็บโดยควร”

การยกเว้นโทษคนวิกลจริต

ในพระอัยการลักษณะวิวาทคำตีกัน เรียกคนวิกลจริตว่าคนบ้า พวกคนบ้าหรือคนวิกล
จริตเป็นผู้ที่ไม่สามารถรู้ผิดชอบ กฎหมายนานาประเทศส่วนแต่ไม่ลงโทษผู้กระทำความผิดที่วิกล
จริต เพราะคนวิกลจริตไม่มีความสำนึกในการกระทำของตนและโทษที่จะได้รับ จึงไม่มีประโยชน์
ที่จะลงโทษคนวิกลจริตที่กระทำความผิดได้แต่ต้องให้การรักษาพยาบาล ในสมัยก่อนการรักษา
พยาบาลยังไม่เจริญเท่าที่ควร การรักษาคคนวิกลจริตทำได้แต่การนำตัวไปขังไว้ ส่วนพ่อแม่ของคน
วิกลจริตต้องรับผิดชอบในค่าทำศพของผู้ที่ถูกคนวิกลจริตทำร้ายถึงตาย

พระอัยการลักษณะวิวาทคำตีกัน บทที่ 15 บัญญัติว่า “คนบ้าเข้าบ้านท่าน ตีฟันแทงคน
ตีตาย จะไหมบ้าไซ้ท่านว่ามีชอบ เพราะว่าบ้าหาตำแหน่งแบ่งสิ่งมิได้ ท่านว่าให้พ่อแม่พี่น้องเฒ่า
พันธุ์บ้าไซ้ถึงเบียดปลุกตัวผู้ตาย ให้เวนบ้านนั้นไปให้แก่พ่อแม่พี่น้องเฒ่าพันธุ์นั้นจึงชอบ ถ้ามันตีมี
บาดเจ็บไซ้ หาโทษมิได้ ถ้าที่เป็นที่ไรนาป่าดงพงแขมเป็นที่อยู่แห่งคนผู้สูงอายุ และคนพิกลจริต
บ้าไซ้ ผู้ใดเข้าไปในที่มันอยู่ มันฟันแทงบาดเจ็บและตายก็ตี ถ้าพบปะมันกลางถนนหนทางมิได้
หลีก และมันฟันแทงบาดเจ็บถึงตายก็ตี จะเอาโทษแก่มันมิได้เลย ให้โฆษณาแก่คนรอบลให้จับตัว
มันจำลงไว้กว่าจะสิ้นกรรม”

การกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างเหตุและผลของการกระทำความผิดฐานฆ่าคนตาย

ดังได้เคยกล่าวมาแล้วว่ากฎหมายมีข้อคืออยู่ประการหนึ่งคือ การบัญญัติกฎหมายในลักษณะที่มีความแน่นอนชัดเจน เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาในการวินิจฉัยข้อเท็จจริงที่คลุมเครือใน พระอัยการลักษณะวิवादาค่าตีกันมีกฎหมายอยู่บทหนึ่งคือบทที่ 20 ซึ่งกำหนดว่าถ้าผลแห่งความตายเกิดขึ้นภายใน 15 วันหลังจากที่ถูกทำร้ายถือว่าเป็นผลโดยตรงจากการถูกทำร้ายนั้น ถ้าหากความตายเกิดขึ้นพ้น 15 วันหลังจากที่ถูกทำร้าย กฎหมายไม่ให้ถือเอาความตายนั้นเป็นผลจากการถูกทำร้าย

ในพระอัยการลักษณะวิवादาค่าตีกัน บทที่ 20 บัญญัติว่า "ชกตีชิงฟันแทงกันมีบาดเจ็บชำลำบากด้วยเขต เป็นไข้ผอมจึงตายใน 15 วัน ท่านให้ทอดพิณโดยตีตาย ให้ฆ่าผู้ร้ายตกไปตามกัน .....ถ้าพ้นกว่า 15 วันถึงเดือนหนึ่งจึงตาย ท่านว่าเป็นกรรมแห่งสัตว์ ให้ปรับไหมโดยบาดเจ็บนั้น"

การกำหนดโทษตามความร้ายแรงของสิ่งที่ใช้ในการทำร้าย

พระอัยการลักษณะวิवादาค่าตีแบ่งสิ่งที่ใช้ในการทำร้ายผู้อื่นออกเป็นศักดิ์มือ ศักดิ์ไม้ ศักดิ์เหล็ก การทำร้ายผู้อื่นด้วยมือหรือสิ่งอื่นที่เทียบได้กับศักดิ์มือมีโทษปรับในอัตราต่ำสุด ถ้าหากทำร้ายเขาด้วยไม้หรือสิ่งซึ่งเทียบได้กับศักดิ์ไม้ ผู้กระทำความผิดจะต้องถูกลงโทษหนักขึ้น และผู้ที่ทำร้ายเขาด้วยสิ่งที่เป็นอาวุธทำด้วยเหล็ก หรือเทียบได้กับศักดิ์เหล็กจะต้องถูกปรับไหมในอัตรา สูงสุด

การทำร้ายผู้อื่นด้วยศักดิ์มือ ได้แก่การชกตีทุบถอง บิดข่วนด้วยมือ เอาถุงผ้าฟาดตีผู้อื่น ผลักไสผู้อื่นให้กระทบกระเบื้อง ไม้หนาม อีฐ ศิลาแลง เป็นต้น

การทำร้ายผู้อื่นด้วยศักดิ์ไม้ได้แก่ การเอาสิ่งโสโครกทิ้งชั้ดผู้อื่น ถ่มน้ำลายรดผู้อื่น เอาสันมีด สันขว้า ก้อนอิฐ ก้อนดิน หวายฟาดผู้อื่น เป็นต้น

การทำร้ายผู้อื่นด้วยศักดิ์เหล็กได้แก่ การเอาไฟจุดน้ำร้อนรดสาคผู้อื่น เอามีดพริ้วขวาน ฟันแทงผู้อื่น เอาปืนยิง เอาหนังสือตีผู้อื่น เป็นต้น

การทำร้ายส่วนสำคัญของร่างกายมีโทษหนัก

กฎหมายกำหนดส่วนสำคัญของร่างกายซึ่งถ้าวิवादทำร้ายตีกันถึงตาย ผู้ทำร้ายต้องรับโทษหนักขึ้น ส่วนสำคัญของร่างกายนี้ กฎหมายกำหนดไว้มี 8 แห่งคือ กำคั้น (ท้ายทอย) ดันคอ จมูกหัก แสกหน้า เปรียงหู (ส่วนนูนของหู) ปลายคาง ขาโครง กร เพราะบริเวณดังกล่าวนี้ผู้ถูกทำร้ายมีโอกาสถึงตายได้ง่าย นอกจากนี้ยังแสดงให้เห็นถึงเจตนาของผู้กระทำความผิดว่ามุ่งทำร้ายผู้อื่นถึงตาย

การพินทางผู้อื่นถึงตายก็เช่นเดียวกัน ถ้าผู้ทำร้ายพินทางผู้อื่นด้วย ไม้ตะบอง ไม้ค้ำ ไม้
ค้ำม ขอบค้ำม เสียมถึงตายในบริเวณค้ำค่อไปนี้คือ คอ คอหอย ไท่รวบ รักแร้ รววม ทรวงอก พุง
ไข่คั้น ผู้ทำร้ายผู้อื่นด้วยอาวุธศกดิ์ไม้ให้ลงโทษเป็นตีพินทางด้วยศกดิ์เหล็ก เหตุผลของการลงโทษ
หนักก็คงเช่นเดียวกับกรณีข้างคั้น

อันตรายสาหัส

ตามพระอัยการลักษณะวิวาทคำตี ลักษณะของอันตรายสาหัสมีคั้งนี้

1. หูขาดทั้งสองข้าง ตาบอดทั้งสองข้าง ข้อมือหัก ข้อมแขนหักทั้งสองข้าง แข้งขาหัก
ทั้งสอง ถิ่นค้วน จมูกค้วน
2. หูขาดข้างหนึ่ง แขนขาดข้างหนึ่ง ถิ่นแห่วง
3. ช้ำน่วมทั้งตัวลำบากปางตาย หนักตาขาดวัน จมูกขาดแห่วง
4. เป็นแผลเสียโฉมในที่แฉ่ง
5. เป็นแผลเสียโฉมในที่ลับ

ลักษณะอันตรายสาหัสทั้งห้าประการนี้มีโทษหนักเบาแตกต่างกันตามความร้ายแรงของ
อันตรายที่ผู้ถูกทำร้ายได้รับ สำหรับในกรณีที่ 1 ให้ลงโทษปรับไหม 4 เท่า กรณีที่ 2 ให้ปรับไหม 3
เท่า กรณีที่ 3-4 ให้ปรับไหม 2 เท่า ส่วนกรณีที่ 5 ให้ปรับไหมหนึ่งเท่า

การดูหมิ่นซึ่งหน้า

ในสมัยก่อนการฟ้องร้องคดีดูหมิ่นซึ่งหน้าให้ถือเอาการได้ยินแก่โสทประสาทของผู้ถูก
ดูหมิ่นเป็นเกณฑ์ ถ้าหากผู้ถูกดูหมิ่นไม่ได้ยินถ้อยคำค้ำว่าค้ำด้วยตนเอง แต่มีผู้มาบอกเล่าอีกทอดหนึ่ง
ท่านห้ามมิให้ฟังเอาข้อความมาฟ้องเลย ถ้าเมื่อเขาคำนั้นคนได้ยินไซร์ จึงควรให้เอาเป็นถ้อยเป็น
ความให้ฟ้องกันได้ตามกฎหมาย"

หมิ่นประมาท

การหมิ่นประมาทคือการใส่ความให้ผู้อื่นได้รับความเสียหายแก่ชื่อเสียง ถูกดูหมิ่นหรือ
ถูกเกลียดชัง หลักกฎหมายเดิมมีว่า ถ้าหากเป็นการใส่ความผู้อื่นในเรื่องการทำชู้กันระหว่างเครือ
ญาติและการทำชู้กันเป็นจริงคั้งที่เขาใส่ความ ผู้ใส่ความไม่มีความผิด ผู้ทำชู้กันกลับมีความผิดและ
ต้องรับโทษ เพราะกฎหมายเห็นว่าจะเป็นกาลกิณีแก่บ้านเมือง ในพระอัยการลักษณะค้ำเมื่อกี้ได้มีการ
ห้ามมิให้เครือญาติแต่งงานอยู่ค้วแล้ว ถ้าหากข้อความที่ใส่ความเป็นเรื่องการทำชู้ในระหว่างเครือญาติ
ไม่เป็นความจริง ผู้ใส่ความมีความผิด

ส่วนการใส่ความในเรื่องอื่น ๆ ข้อความที่ใส่ความนั้นจะเป็นจริงหรือเท็จก็ตาม ผู้ใส่ความล้วนแต่มีความผิดจะต้องถูกปรับไหมทั้งสิ้น

ในพระอัยการลักษณะวิวาทค่าตี บทที่ 37 บัญญัติว่า “มาตราหนึ่งค่าสบประมาทท่าน ให้ได้ความอายว่ามึงทำผู้ด้วยแม่มึง แม่มึงทำผู้ด้วยพ่อมึง พ่อมึงทำผู้ด้วยลูกมึง ลูกมึงทำผู้ด้วยหลานมึง ถ้าเป็นสังคังมันว่า อย่าให้มีโทษแก่มันผู้ค่านั้นเลย ให้ลงโทษแก่มันผู้ทำกาลิสามกนั้น โดยบทพระอัยการ ถ้าพิจารณาเป็นสังว่ามันแก่สังค่าท่านให้อาย ให้ไหมกึ่งค่าตัวตามกระเสียรอายุผู้ต้องค่า

อนึ่ง ค่าท่านว่ามึงเป็นผู้ก่อนมึงเป็นข้าก่อนก็ดี พิจารณาเป็นสังว่ามันแก่สังค่าให้ได้ความอับอายอดสูดงั้น เป็นสบประมาท ให้ไหมกึ่งค่า ถ้าจริงจงมันค่าไซร์ก็ให้ไหมกึ่งนั้นลงมาแล้ว ถ้าค่าสิ่งอื่นเปรียบเทียบท่าน พิจารณาเป็นสัง ท่านว่ามันค่าหุมุประทามันค่าหมาเปรียบให้ไหมโดยเบี่ยค่าตัวเอาแต่กึ่งหนึ่ง”